

Disput. Jur. de Judiciis. Tit. III.

de subfatis. q. 296. num. 63. & 70. Monera de communi. ult. volunt. cap. 9. quæst. 3. num. 207. Merlin. de legitima. lib. 3. tit. 2. q. 7. num. 24. cum fess. & q. 8. n. 4. Mangil. de imputationibus q. 118. ex num. 4. Facheineus contra. jur. lib. 5. cap. 69. Grammatic. cons. civili 145. num. 3. & 4. Menoch. qens. 71. n. 20. ex vers. Sexio maxime. lib. 1. & cons. 199. ex num. 15. lib. 2. & cons. 903. ex n. 1. lib. 10. Joseph. Ludovic. decif. Lucens. 28. ex num. 1. Merlin. de legitima lib. 5. tit. 3. quæst. 6. Et iuxta iura municipalia Neapolitana, & consuetud. Et si testator, tit. de successionib. morientis sine filiis ex testamento, testator si sine liberis decedat, testari potest solum de medietate bonorum antiquorum, alia enim medietas debetur, & defertur ab illa consuetudine agnatis, & cognatis proximioribus; licet vero illi in vita disponere de omnibus bonis suis, ita tamen ut non fiat in fraudem legitima successionis. Nam si in fraudem dissiparet quis bona sua antiqua, alienationes revocarentur, ut ibidem tradit Neapodan. ex numer. 13. ad eum locum Additio Neapolitanorum. & quando fiat fraus, eleganter Praeses S.C. Petrus Jordanus Ursinus de success. fœd. 1. par. quæst. 4. art. 3. ex num. 35.

Secundum, esto quod filius possit in vita sua expenditure bona, quæ habet, ad libitum, non tamen potest facere ita, ut bona sua post mortem relista maneat exempla ab onere solvendi matri legitimam tempore mortis debitam, ut recte adnotavit Gutierrez in repet. cap. quamvis patrum. in princip. n. 14. de part. in 6. cuius doctrinam videtur approbare Pelaez de majorat. 4. par. quæst. 23. num. 152. quemadmodum per contractum, aut dispositionem inter vivos non potest efficere, quin leges in suo testamento, aut etiam decedente ab intestato, locum habeant, leg. nemo potest 58. ff. de legat. 1. nec ita de bonis suis disponere, ut aut Fisco, aut creditoribus suis prajudicium afferat, l. filius familias 117. 8. Divi. et 2. ff. codem titulo.

Secundum probatur predicta resolutio, quia pater habens filios, non potest gravare bona sua in prajudicium filiorum, ut eos excludat a jure petendi legitimam post mortem suam, & ut id officia requiratur confusus filiorum, aut renuntiatio legitima, ut pluribus prosequitur Molina de primogen. lib. 2. cap. 3. ex num. 2. alter Molina de justit. tractat. 2. tom. 3. disput. 579. num. 19. & 29. Sanchez operis moralis tom. 2. lib. 7. cap. 7. num. 26. Gutierrez de juramento confirm. 1. par. cap. 19. num. 1. Ergo similiter filius non poterit gravare bona sua, aut quod idem est admittere gravamen in legitima paterna, quan illi liberam ab omni onere defert lex, leg. quoniam in prioribus, Cod. de inoffic. testam. ut excludat matrem, quam habet, finitentia, & voluntate matris. Nam quoad hoc à pari procedunt legitima debita parentibus, & debita filii, ut optimè animadvertis Molina de primogen. lib. 2. d. cap. 3. num. 48. ex vers. Hac autem omnia, ex num. 49. & 50. Gutierrez. d. cap. 19. num. 2. & 3. Cancer. var. resol. p. 3. cap. 7. ex num. 91. Tellus Fernandez in l. 6. Tauri, num. 63. & 64.

Tertiù, quoniam pater, qui sciebat, aut scire debebat, matrem excludit non posse à legitima ex bonis filie debita, nisi per substitutionem pupillarem expressam, & illi non substituit, nisi per fidicommissum, tacite ad legitima successionem matris debita sine ullo onere matrem admisit, quare mater habet pro se viri sui tacitam voluntatem, l. consuevit 8. in princ. ff. de jur. codicillor. cui enim poterit adsimile, & non admittit, sponte sua dedisse videtur, l. 1. §. scientiar. ff. de leg. 3. Menoch. de pref. lib. 4. pref. 27. ex num. 9.

Quarto, quoniam etiam si fiat filio substitutione pupillaris expressa, dubitant Doctores, an mater excludatur à successione portionis legitimam filio debita, ut pluribus prosequitur Menoch. de pref. lib. 4. pref. 38. ex num. 3. qui sentit, excludi non posse, ibidem ex n. 4. quæ eadem fuit sententia Corrasii in l. precibus 8. n. 29. & 30. Cod. de impub. & aliis, & spectatis legibus non improbabilius, & rationes, quas adducunt pro hac sua sententia, efficaciter probant predictam resolutionem à majoritate rationis, quod mater non possit excludi à jure petendi legitimam de bonis filie nullo modo facta pupillari substitutione.

Tandem non obstat quod dicebamus sup. n. 20. posse videlicet filium gravari à patre in legitima, si ultra illa honoretur. Primo, quoniam illa sententia, quamvis communis, non est libera à contradictione, ab illa enim multi recedunt, inter quos Ant. Gabriel lib. 6. commun. titul. de legi-

Disputatio XXVI.

DISPUTATIO XXVI.

Utrum creditor possit liberare debitorem post factam sui crediti cessionem.

A Ctiones directæ quæsita à creditore sic adhærent, & infixa sunt ossibus ipsius, ut ab eo nullo modo avelli possint. Docuit Glossa ultima in leg. quis ergo casus 17. ff. de pecul. & Glossa in verbo, Ea vero, que in nominibus erant, per textum ibi, in leg. ea vero 3. ff. pro socio, Speculator libr. 2. titul. de cessione actionis, §. 1. num. 24. Cacheranus de c. 6. 2. num. 4. Sicardus in leg. 3. num. 3. Cod. de novation. & delegat. & est communis traditio Doctorum, similes in hoc characteri, effectui quorundam Sacramentorum prorsus indelebili ab anima, de quo tractant Theologoi post Magistrum in 4. sententiæ, distinctione 4. ubi D. Thomas quæst. 1. per totam, & Thomistæ post eundem Div. Thomam 3. par. quæst. 63. per totam. Cum vero creditor actiones cedit alteri, transfr. in cessionatum actiones utiles, non directas, que apud ipsum cedentem remanent. Qua cessione facta cessionarius utitur jure cedentis, & in ejus locum subrogatur, leg. emp. 15. Cod. de hered. vel act. vend. ubi Glossa. verb. Fungitur. Barbos. latè tractans in l. post docem 41. ex numer. 58. ff. solut. maritim. Gaspar Rodericus de annis redditib. lib. 2. quæst. 17. num. 11. & 27. Thusc. litter. C. conclus. 213. Ut vero difficultati proposita satisfaciamus, proponendi, & distinguendi sunt diversi casus.

Primus casus est, quando facta cessione apud cedentem nulla remanet actio, aut jus: ut contingit, cum quis habet actionem utilem, & illam cedit, tunc enim apud ipsum nullum remanet jus, ut norat Bald. post Glossam in l. tempor. 5. num. 4. Cod. de hered. vel act. vendita, & ibidem Bartolus num. 2. & Cynus num. 2. Angelus num. 2. in fin. Quo casu dicendum est, non posse cedentem agere contra debitorem, aut exigere ab eo debitum, aut eum liberare. Ratio est, quoniam si cedens tunc ageret, sine actione ageret, & id est repellendus esset à limine judicij, l. si pupilli, §. videamus, ubi Glossa. verb. Non habuerit, ff. de negotiation. gestis. Et ob eamdem rationem non potest liberare debitorem, quia ubi non est actio, non est obligatio, & ubi non est obligatio non est solutio, ibid.

Privatio praesupponit habitum, ibid.

3 Quando actiones directæ remanent elise, inefficaces, & inutiles apud cedentem, non potest cedens post cessionem liberare debitorem.

Actiones rursum remanent elise apud cedentem, cum cesso sit ex necessitate, nullo interveniente pretio, ut in restitutione, qua sit ex S. C. Trebelliano:

aut cessione, qua sit à procuratore compulso per actionem mandati, ibid.

4 Limitanda tamen est resolutio, si debitor cedenti solvens ignoraverit probabilitatem factam, nam tunc libertatem consequitur.

Ignorantia justa & probabilis nulli damnum debet afferre, ibid.

5 Debitor scienter solvens cedenti post factam cessionem non liberatur.

6 Cum actiones directæ remanent apud cedentem non elise, quia cessit voluntarie, debitor solvens cedenti liberatur.

7 Fallit in quatuor casibus, 1. 3. C. de novationibus.

8 Debitor aliunde sciens factam cessionem, quam ex denuntiatione cessionarii, an libereatur solvens post cessionem, resolvit Bartolus distinctione facta.

9 Scientiam simplicem debitoris, cessionem esse factam, non impedire, quin solutione debitor liberationem, consequatur, sentiunt alii.

10 Expenditur pro hac sententia textus in-eadem l. 3. Cod. de novationib.

11 Debitorum scienter solventem post cessionem liberationem non convegi, etiam si non interveniant contenta in d. l. 3. aliorum sententia probabilior.

12 Eum, qui certus est, ulterius certiorari non oportet.

13 Explicatur textus in d. l. 3. C. de novation.

14 Casus simplicis scientie virtualiter comprehenditur sub casu denuntiationis expresse.

15 Quis in concursu sit preferendus in exactione debiti, an cedens, an cessionarius, an creditor cedentis, remissivi, & dic, creditem cedentis preferri cedentis, & cessionario.

Secundus casus est, quando actiones directæ remanent apud cedentem, elise tamen, inefficaces, & inutiles: quod contingit, quando cesso sit ex necessitate nullo interveniente pretio, ut quando hæres facta hæreditatis restituzione ex Senatus-consulto Trebelliano transfr. actiones in fidicommissarium; nam directæ, quæ apud ipsum remanent, remanent elise, & inefficaces, l. 1. in princip. ff. ad Trebellian. Item procurator, qui per actionem mandati compellitur, aut compelli potest cedens domino actionem, quam nomine domini acquisivit, l. posse 49. §. & si posse, ff. de acquirend. poss. retinet directam elisam, & inutilem. Et hoc casu similiter dicendum est, non posse cedentem cessione facta debitorem liberare, cum actiones, quas retinet, remanent elise, inefficaces, & inutiles. Ita sentit Aug. in d. l. facta 63. §. si her. n. 2. & ib. Paul. n. 4. ff. ad Treb. Bald. in d. l. 3. n. 1. C. de novat. & in l. 1. n. 19. & 31. Salicet. num. 21. & 23. C. de alt. & obligat. idem Bald. consil. 163. premittendum, num. 1. volum. 3. idem Angelus consil. 259. quedam domina, num. 3. Jafon. in d. l. si empa-

emptore, num. 5. ff. de pæt. Ripa in l. 1. in princip. num. 12. cum sequentibus, ff. ad Trebell. Trentacinq. d. resol. 14. num. 1. versic. Secunda conclusio, Thuse, litt. C. d. conclus. 185. num. 45. Guzman d. quest. 35. num. 131. versic. Secunda conclusio.

4. Limita hujus casus, & præcedentes resolutionem, si debitor cedenti solvens ignoraverit ignorantia probabilem cessionem factam, tunc enim solvens liberatur. Limitationem probat *textus* in l. ultima, ff. de translat. ubi eam docent Bart. Baldus in *urisque lectura*, Albericus, Angelus, Fulgosius, idem Baldus in d. l. 1. m. 33. C. de alt. & oblig. Cacheranus decif. 45. num. 2. Fachin. *controversiarum*. *juris lib. 3. c. 94*. Trentacinq. dict. resolut. 14. num. 5. vers. Primo casu, Iosephus Ludovicus commun. conclusio, tit. de cessionar. & cessione, conclusio unica, versic. *Declaratio* ratio est, quia ignorantia justa, & probabilis nulli damnum debet afferrere, §. item si adhuc, *Instit. de demanda*, & ibi glossa.

5. Sed an istis casibus debitor scienter solvens cedenti post factam cessionem liberetur? Respondet Baldus in d. l. 1. m. 33. Cod. de alt. & obligat. non liberari; & esse casum indubitabilem, quia iura directa cedentis sunt clara, & probat a contrario sensu dict. leg. ultim. ff. de translat. 20. vol. 3. Thuseus litt. C. d. concl. 185. num. 55. Quando vero elidantur iura directa cedentis per cessionem, declarat idem Baldus in d. leg. 1. num. 31, dicens, hanc questionem esse de apicibus juris.

Tertius casus est, quando actiones directæ remanent apud cedentem non clara, neque omnino iniutiles, imò efficaces, veluti cum cedens cedit voluntariè; & tunc dicendum est, debitori solventem cedenti liberari, probat *textus* in l. 3. Cod. de novation. & delegat. ubi statutum regula cum limitationibus, & docent ibi Doctores, Baldus, qui optimè loquitur conf. 105, factum tale est, num. 4. vol. 3. Cumanus conf. 4. ex num. 3. Soccinus litt. D. reg. 4. Ronchegallus in l. 3. in princip. num. 64. ff. de duob. reis. Thuseus litt. C. d. concil. 185. ex num. 1.

6. Limita hanc resolutionem in quatuor casibus consernit in d. l. 3. C. de novationibus. Videlicet Primo, si debitor a suo creditore fuerit delegatus facta in forma, & propriè delegationis, ad quam requiritur debitoris scientia, & confessus, l. 1. C. de novation. Secundo, si cessionarius exercens adversus debitorem actiones utiles, item fuerit contestatus. Tertiò, si cessionarius exigere cœperit à debitore, & ab eo partem debiti accepit. Quartò, si cessionarius denunciaverit debitori cessionem factam, & se esse cessionarium. Denuncia ita fieri debet, ut exprimiratur causa, & ostendatur instrumentum cessionis debitori, alioquin debitor non tenebitur eredere cessionario, cessum esse nomen, si solam simpliciter illi denunciet, ne solvat, ut docet Bartol. in l. greci 13. §. cum pignori, num. 2. ff. de pignori, juxta *textum* in l. nomen quoque 4. C. que res pign. obligat. posse ibi: Non dum centior à te de obligacione tua facias, & in l. 1. in princip. num. 20. ff. de novi oper. nunciat. Alexandr. conf. 128. ex num. 2. ad 4. lib. 7. Socin. regul. 12. debitor. versic. Primo fallit, alias litt. D. dict. regul. 4. (Anton. Gomez tom. 2. variar. cap. 2. quinc. 39. versic. Et addit. quod requiritur, Barbos. in leg. si alienum 12. num. 11. & 12. ff. solut. matrimon.) Guzman de evictionib. quest. 35. num. 166. Trentacinqui variar. resolut. lib. 3. titul. de solutionibus, resolut. 29. num. 4. Gratianus disceperat. forens. tom. 2. cap. 356. num. 39. Ita enim casibus debitor post factam delegationem, aut cessionem solvens deleganti, aut cedenti, non liberatur. Hanc limitationem probat *textus* in dict. l. & ibi notant omnes scribentes.

8. Est tamen inter eos magna controversia, an istis casibus debet adjungi aliis, videlicet si debitor aliunde sciat, suum nomen esse cessum; & an haec scientia aliunde quæ sita impediatur, quominus debitor solvens creditori suo post cessionem consequatur liberationem, quia potuisse se defendere ea exceptione objecta creditori, tu cessisti nomen, & jus tuum, idè non potes me convenire, & sic aliis habet utiliæ actionem, quæ tuæ directæ preferuntur, ut in l. si cum empore 17. ff. de pæt. an potius requiratur scientia debitoris quæ sita illis tribus, aut quatuor modis commenotatis in dict. l. 3. ut debitor sit inexcusabilis. Quam controversiam Bart. in l. facta 63. §. si heres, num. 2. & sequentib. ff. ad Trebell. & in leg. si cum empore

Ad fundatum contraria sententia, in quo tota difficultas versatur, respondet primò, quod dict. l. 3. C. de no-

DISPUTATIO XXVII.

Utrum debitor creditoris obligati aliis creditoribus possit compensare suum debitum in præjudicium creditorum sui creditoris?

U T explicitur titulus, præmitto casum. A. debitor in centum est creditor ejusdem in aliis centum. B. habet creditores C. & D. anteriores quam A. C. & D. dirigit actiones suas contra A. tanquam debitorum debitoris sui. A. defendit se exceptione compensationis, dicens se velle compensate centum, quæ illi debet. B. cum centum debitum à se. Dubitatur, an possit objicere hanc compensationem, & possit illam facere in præjudicium C. & D. creditorum anteriores ejusdem B. quod revera est sibi solvere ante creditores anteriores, cum certum sit, compensationem aut esse solutionem, aut habere vicem solutionis, justa adnotata à Carolo de Grassis tractatu de exceptionibus exceptione 16. ex num. 9.

Prima sententia affirmat, posse in hoc casu objici compensationem creditoribus anterioribus, & præferendum esse creditori posteriorem sibi per compensationem solventem quibuslibet creditoribus anterioribus sui creditoris. Ita sentit Angelus confil. 259. quedam doxiua, numer. 1. in fin. Asinus tractatu de executionibus, §. 7. cap. 62. Flaminius Cartatus decif. 62. Riccius collectanea 118. versi. Item cum debitor, Scaccia de commerciis, §. 2. gloss. 5. ex num. 417. & num. 424. Marta volto, seu decif. 48. ex num. 18. Gaitus de credito, cap. 4. quiescit 7. ex numer. 355. Rovitus, tametib. subobscure, confil. 64. num. 5. libr. 2. Diana resolutionum moralium part. 3. tractatu 5. resolutione 10. & in additionibus ad primam, secundam, & tertiam partem, resolutione 8. qui hoc etiam in foro conscientia servari oportet, ut dictum est, & latè tractat Thuse. litt. C. concl. 199.

Quod si videatur incommode, debitorem solvere coactum post cessionem liberationem consequi, præterquam in tribus casibus, aut quatuor in d. l. 3. contentis, sponte vero, & ultrò solventem data scientia cessionis, qui est casus ultra illos quatuor, non liberari. Responde secundo, casum simplicis scientia virtuiter comprehendit sub casu denunciationis expresso in d. l. 3. Cum enim denunciatio solum eo fine fiat debitori, ne cessionem ignoret, cum, qui aliunde ejus conscientia est, ulterius certiorari non oportet, ut dictum est, & latè tractat Thuse. litt. C. concl. 199.

Quis vero in concurso sit præferendum in exactione debiti, an cedens, an cessionarius, an creditor cedens? vide Alexand. conf. 17. lib. 1. & conf. 15. libr. 6. Raphaeli Fulgosius conf. 186. Jafonem in §. item si quis in fraudem, num. 117. Instr. de action. Parisum conf. 107. num. 109. & seqq. pars. 3. Thuseum litt. C. concl. 183. num. 14. & 15. & conclus. 185. ex num. 25. & conclus. 213. num. 32. & litt. H. concl. 129. n. 42. Anton. Fabrum lib. 8. Codicis, tit. 29. definitione 10. Sicardum in d. l. 3. n. 13. C. de novat. & deleg. Guzman de evictionibus, quest. 35. ex n. 139. Trentacinqui variar. resolut. lib. 3. tit. de solutionibus, resolut. 29. num. 8. Marescotum variar. resolut. lib. 2. cap. 126. Scacciam de commerciis, §. 2. gloss. 5. quiescit 17. num. 418. & textum in l. si convenerit 18. in princip. ff. de pignor. action. ex quibus colliges, præferendum esse creditorem cedentis cedenti, & cessionario.

SUMMA DISPUTATIONIS.
VIGESIMA SEPTIMA.

1. Proponitur casus difficultatis.
2. Creditor posterior compensare potest cum debitare in præjudicium creditoris anterioris.
3. Compensatio sit ipso iure sine ministerio hominis.
4. Compensato debito posterioris creditoris, nomen ipsius extinguitur, ib.
5. In casibus, in quibus compensans pateretur damnum, vel penam, nisi compensatio feret, sit compensatio ipso iure.
6. Creditor non compensans, si est alius anterior creditor, creditum amittit.
7. Cum debitor declarat, se velle compensare, potest compensare.
8. Creditorem posteriorum, eundemque debitorem non posse compensare in præjudicium anterioris creditoris, qui senfirer.
9. Nomen hujus debitoris, qui est etiam creditor, est hypothecatum prioribus creditoribus, ib.
10. Non recedas a priori sententia.
11. Creditore hypothecarius anterior præferitur posterioribus in hypotheca, donec extat: aliter vero si hypotheca, que est resoluta, extinguatur, ib.
12. Admitatur hac in re elegans, & acuta consideratio Bartoli in l. nomen, C. que res pign. oblig. possit. Dolo non facit qui auxilio legis uitetur, ib.

Secundo, quia saltem in illis casibus, in quibus compensans pateretur damnum, vel penam, nisi compensatio fieret, fit compensatio ipso iure. Tercio, fit compensatio ipso iure absque controversia, ut ad impedendum cursum usurarum, & vitanda alia quæcumque damna, uide docet *Glossa prima in fine*, in dict. leg. si constat, & plurimi adducti tradit. Tiraquellus de retract. ligazier, §. 3. gloss. 3. numero 8. Medice de compensationibus, 1. part. quest. 22. numero 3. & quest. 50. ex numero 4. Scaccia de commerciis, §. 2. d. gloss. 5. ex num. 427. usque ad 431. Grassis tract. de exceptionibus, exceptione 16. n. 49. Tepatus in compendio variar. tom. 1. tit. 160. cap. 2. vers. 1. Ne currant iure, Pichardus in d. §. in bone fide 30. n. 45. Instr. de actionibus, Gaspar Rodericus de annuis reddit. lib. 2. quest. 18. ex n. 2. Castillo quodam controveriar. lib. 4. cap. 40. num. 112. & sequentibus. Gamma decisione 91. num. 2. & ad eum locum Flores de Mena, qui multos allegat, Barbos. in l. divortio 8. §. ob donationem, num. 33. ff. solut. matrimon. Molina de justitia, tract. 2. tom. 2. disput. 560. num. 1. Caballinus tract. de usuris, quest. 43. num. 322. Collega nostrarum meritis. Scipio Theodorus allegatione 69. num. 6. Hermosilla in l. 10. tit. 1. part. 5. gloss. 4. num. 210. Bellonus decif. 34. num. 8. & 9. Visconte in conclusionibus juris, litt. C. verb. Compensatio. Sed in hoc casu, de quo agimus, creditor posterior non compensans amitteret debitum, dum creditores anterioris sui creditoris auferrent omnia ejus bona, & postea vellent ab eo exigere quod suo creditori debet, tanquam à debitore debitoris sui, quod inventent integrum, & illæsum, immune à compensatione.

Tertio, quoniam si iste debitor declareret, se velle compensare, non erit dubium, quia compensare possit, nam quicunque factum hominis requirunt ad faciendam compensationem, nullum aliud factum requirunt, quia